

PRZYGOTOWAŁA:
MALGORZATA KREPA
2014/2015

Definicja KNS

- Katolicka Nauka Społeczna jest zbiorem pojęć filozofii społecznej, wyprowadzonych z istotowo społecznej natury człowieka, i pojęć teologii, wyprowadzonych z chrześcijańskiego porządku zbawczego odnośnie do natury i uporządkowania społeczności ludzkiej, jak również odnośnie do norm i obowiązków, które z nich wynikają i które mają być realizowane w konkretnych sytuacjach historycznych [J.Hoeffner]

Źródła materialne

- Pismo Święte
- Prawo Objawione (np. dekalog)
- Rozum ludzki – zdolny do refleksji nad doświadczeniem życia społecznego

Źródła formalne

- Encykliki społeczne
- Konstytucje soborowe
- Listy apostolskie

TREŚĆ NAUCZANIA

- **KNS oparta jest na :**
- Objawieniu Bożym
- Chrześcijańskiej wizji człowieka, społeczeństwa i całej ludzkości.
- Pytania o powinności i wartości moralne, realizowane w życiu społecznym.
- Szczególnie zainteresowanie:
 - ✓ ładem gospodarczo-politycznym

Najważniejsze encykliki społeczne:

Encyklika	Papież	Rok
Rerum Novarum	Leon XIII	15/05/1891
Quadragesimo Anno	Pius XI	15/05/1931 (40 lat od R.N)
Mater et Magistra	Jan XXIII	15/05/1961
Pacem in Terris	Jan XXIII	11/04/1963
Populorum Progressio	Pawel VI	26/03/1967
Laborera Exercens	Jan Pawel II	14/09/1981
Contessimus Annus	Jan Pawel II	1/05/1991 (100 lat od R.N)

Podstawowe zasady życia społecznego

Są to zasady które stanowią podstawowe kryteria właściwego funkcjonowania każdego społeczeństwa wg. KNS!

Dobro wspólne

- Obejmuje całokształt warunków społecznych, takich, w jakich ludzie pełniej i szybciej mogą osiągnąć własną doskonałość (**Mater et magistra**)
- Kluczowe elementy:
 1. Poszanowanie osoby
 2. Dobrobyt i rozwój społeczeństwa
 3. Struktura, w której rozwija się pokój

Dobro wspólne

- DW musi być dobrem całego społeczeństwa
W Rerum Novarum:
W każdym ustroju muszą być ustalone instrumenty, które przyczyniają się do jego rozwoju np. władza ustawodawcza, wykonawcza i sądownicza.
- Nie można przeciwstawiać interesu własnego nad DW => dlatego konieczne jest takie prawo, które sprawi, że ludzie nie będą chcieli tego robić (Mater et Magistra)
- Polityka nie może być przeciwstawna DW (Jan Paweł II)

Dobro wspólne

Leon XIII

Jan XXIII
(Mater et Magistra)

- Troska o dobro moralne, wartości podstawowe tak by móc ustanowić minimum etyczne
- Poszanowanie rodziny przy jednoczesnym umożliwieniu jej rozwoju
- Poszanowanie religii i sprawiedliwości
- Ostrożność przy nakładaniu ciężarów publicznych
- Państwo powinno dbać by jak najwięcej ludzi miało zatrudnienie (przy jednoczesnej aktywności społeczeństwa).
- W państwie nie powinno być uprzywilejowanych grup.
- DW istnieje tam gdzie ceny i place są wyważone.
- Dostęp do dóbr kultury winien być powszechny.
- Trzeba minimalizować dysproporcje między sektorami gospodarki.
- Należy wykorzystywać postęp techniczny do dobrych celów.
- Wytworzone dobra powinny służyć kolejnym pokoleniom.

Dobro wspólne

Odpowiedzialność za realizację dobra wspólnego, oprócz pojedynczych osób, należy również do państwa, ponieważ dobro wspólne jest racją istnienia władzy politycznej.
(por. Katechizm Kościoła Katolickiego, 1910)

Dobro wspólne to 'suma tych warunków życia społecznego, które pozwalają bądź to grupom, bądź poszczególnym jego członkom pełniej i szybciej osiągnąć ich własną doskonałość'
(Gaudium et spes, 26).

Dobro wspólne angażuje wszystkich członków społeczeństwa: nikt nie jest zwolniony z obowiązku współpracy, stosownie do swoich możliwości, na rzecz jego osiągnięcia i rozwoju. Wszyscy mają również prawo do korzystania z warunków życia społecznego, które są rezultatem dążenia do dobra wspólnego. Nauczanie papieża Piusa XI ma wciąż istotne znaczenie: 'Celem, do którego dążyć należy, jest przywrócenie i dostosowanie podziału dóbr stworzonych do norm dobra wspólnego, czyli sprawiedliwości społecznej. Każdy bowiem społecznie wrażliwy człowiek zdaje sobie sprawę, że w chwili obecnej z powodu olbrzymiej przepaści między garstką przeboгатych, a nieprzeliczoną rzeszą biednych podział ten cierpi na bardzo poważne braki' (Quadragesimo anno, 59).

Zasada pomocniczości

Jedną z najbardziej interesujących zasad społecznej nauki Kościoła jest zasada pomocniczości, która uznaje, że wyższe szczeble rządu nie mogą robić tego, co mogą rodziny i mniejsze stowarzyszenia bliższe jednostce. Jest to całkowite przeciwieństwo centralizacji i rządu światowego. Rządy istnieją po to, żeby pomagać rodzinom i innym grupom czy organizacjom, a nie po to, żeby je niszczyć i wchłaniać.

- Jan XXIII: Władza przekształca się w tyranie tam, gdzie nie ma aktywności jednostki.

Zasada solidarności

Solidarność jest synonimem miłości bliźniego. Chrześcijanie muszą troszczyć się o los wszystkich naszych sióstr i braci w Chrystusie, ponieważ z miłości naszego bliźniego będziemy sądzeni na końcu naszego życia na tej ziemi.

Zasada solidarności

Trzy aspekty ZS:

1. Człowiek z natury swej jest społeczny, jednostka nie osiągnie pełnego rozwoju jeśli nie będzie w stosunkach z innymi. A każda wspólnota ma charakter służebny wobec osoby.
2. Jednostka solidarnie daje i zarazem bierze. Do realizacji ZS potrzebne są zasady moralne i etyczne.
3. Wymagane jest zabezpieczenie prawne. Leon XII głosił, że władza polityczna, pragnąca by kraj się rozwijał, musi troszczyć się o moralność.

Cel systemu ekonomicznego

W encyklice *Quadragesimo Anno* papież Pius XI zdefiniował cel, do którego powinien dążyć system ekonomiczny w następujący sposób:

„Wtedy bowiem dopiero ekonomia społeczna i ostoi się cel swój osiągnie, jeśli wszyscy bez wyjątku dostąpią tych wszystkich dóbr, które uzyskać można z zasobów i z pomocą przyrody, techniki i organizacją życia gospodarczego. Dobra te w takiej winny istnieć ilości, żeby starczyły na opędzenie najpierwszych potrzeb i na cele uczciwe oraz umożliwiły także ludziom uzyskanie owego życia kulturalnego, które, rozumnie pojęte, życiu etnolitemu nie tylko nie przeszkadza, ale je wielce podnosi”.

Powszechne przeznaczenie dóbr

Istotnie, osoba ludzka nie może być pozbawiona **dóbr materialnych**, które odpowiadają na jej podstawowe potrzeby i **stanowią zasadniczy warunek jej egzystencji**; dobra te są jej absolutnie nieodzowne, aby mogła się żywić i wzrastać, komunikować się z innymi, łączyć się w grupy i osiągać wyższe cele, do których jest powołana.

(**Pius XII**, *Przemówienie radiowe z 1 czerwca 1941 r.*).

172. *Zasada powszechnego przeznaczenia dóbr ziemskich stoi u podstaw powszechnego prawa do używania dóbr. Każdy człowiek powinien mieć możliwość korzystania z dobrobytu koniecznego dla jego pełnego rozwoju: zasada powszechnego używania dóbr jest 'pierwszą zasadą całego porządku społeczno-etycznego' i 'typową zasadą chrześcijańskiej nauki społecznej' (Jan Paweł II, *Sollicitudo rei socialis*, 42).*

Własność prywatna

Własność prywatna jest istotnym elementem prawdziwie społecznej i demokratycznej polityki ekonomicznej, a także gwarancją właściwego porządku społecznego. *Nauka społeczna domaga się, by własność dóbr była sprawiedliwie dostępna dla wszystkich*, tak by wszyscy stawali się, przynajmniej w jakiejś mierze, właścicielami, i odrzuca uciekanie się do form 'wspólnego posiadania'

(**Leon XIII**, *Rerum Novarum*, 12)

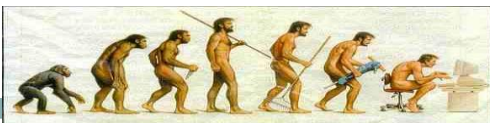
„176. *Przez pracę człowiek, korzystając ze swojej inteligencji, zdolny jest panować nad ziemią i czynić z niej swoje godne mieszkanie: „W ten sposób przywłaszcza sobie część ziemi, nabywając ją właśnie poprzez pracę. Tu leży początek własności indywidualnej” (Jan Paweł II, *Centesimus annus*, 31).*

Własność prywatna i inne formy indywidualnego posiadania dóbr „pozostawiają każdemu niezbędne miejsce na autonomię osobistą i rodzinną i winny być uważane za **rozszerzenie wolności ludzkiej**. Ponieważ pobudzają do spełniania zadań i zobowiązań, stanowią warunek swobód obywatelskich. (*Gaudium et spes*, 71) **II SOBÓR WATYKAŃSKI KONSTITUCJA DUSZPASTERKA O KOŚCIELE W ŚWIECIE WSPÓŁCZESNYM**

Dziedzictwo postępu

Nowe zdobycze techniczne i naukowe powinny służyć **zaspokojeniu najważniejszych potrzeb człowieka**, aby wspólne dziedzictwo ludzkości mogło być stopniowo pomnażane. Pełne urzeczywistnienie zasady powszechnego przeznaczenia dóbr domaga się ponadto podejmowania działań na płaszczyźnie międzynarodowej oraz planowych inicjatyw ze strony wszystkich krajów: „**Należy obalać bariery i monopole, które wielu narodom nie pozwalają na włączenie się w ogólny proces rozwoju i wszystkim – jednostkom i narodom – zapewnić podstawowe warunki uczestnictwa w nim.**”

(**Jan Paweł II**, *Centesimus annus*, 35)”

Reforma systemu finansowego

Papieże wielokrotnie potępiali dyktaturę pieniądza i zalecali reformę systemu finansowego i ekonomicznego, wskazując, że system ekonomiczny musi służyć człowiekowi.

„16. W każdym razie należy koniecznie napiętnować istnienie mechanizmów ekonomicznych, finansowych i społecznych, które, chociaż są kierowane wolą ludzi, działają w sposób jakby automatyczny, umacniają stan bogactwa jednych i ubóstwa drugich.”

(**Jan Paweł II**, *Sollicitudo rei socialis*)

Leona XIII – Rerum Novarum 1891

- reakcja Kościoła Rzymskiego na rosnące wpływy ruchów socjalistycznych i komunistycznych wśród katolickich robotników
- „papież robotników.
- chrześcijańska polityka społeczna, przy jednoczesnym odrzuceniu socjalizmu w wydaniu marksistowskim i ślepego kapitalizmu.
- Głównym wątkiem encykliki było przekonanie, że ani Kościół, ani państwo nie są w stanie samodzielnie rozwiązać trudności społecznych. (WSPÓLPRACA)
- Obowiązkiem państwa jest ochrona pracownika poprzez zapewnienie mu niedzielnego odpoczynku, minimalnej płacy, a także trwałości zatrudnienia
- Z okazji 40-lecia *Rerum novarum* papież Pius XI przypomniał w encyklice *Quadragesimo anno* z 15 maja 1931 roku o aktualności *Rerum novarum*, przestrzegając wiernych przed niebezpieczeństwem marksistowskiego socjalizmu.

Pius XI - Quadragesimo Anno

- *Disciplina socialis catholica*
- Krytyczna ocena ustroju gospodarczo-społecznego jako ustroju o szczególnym nacisku czynników materialnych na życie.
- Docenia znaczenie wolnej konkurencji w działalności gospodarczej, jednak przestrzega przed podniesieniem jej do rangi kierowniczej zasady.
- Za naczelne zasady uznaje: zasadę pomocniczości, solidarności, sprawiedliwości społecznej i miłości społecznej.
- Podkreśla znaczenie rodziny, w której "naród znajduje źródło naturalne i obfitę swą wielkość i swą potęgę".
- Własność prywatna ma duże znaczenie i analogicznie jak praca, ma aspekt osobowy i społeczny
- Papież zaproponował w ogólnej postaci ustrój samorządu stanowo-zawodowego wspólnej organizacji pracowników i pracodawców (korporacje, => korporacjonizm).
- Jednak krytycznie ocenił korporacyjny ustrój Włoch faszystowskich zob. *encyklika Non abbiamo bisogno* (1931)
- W encyklice *Mit brennender Sorge* (1937) potępił niemiecki narodowy socjalizm, który uznawał rasę, naród, państwo za wartości najwyższe.

Jan XXIII – Mater et Magistra – 1961- Pacem in Terris – 1963

TAK dla :

- liberalizmu przy jednoczesnej krytyce nieograniczonej wolności wolnej konkurencji.

- idei dobra wspólnego
- idei sprawiedliwości
- idei postępu cywilizacyjnego

Odwołuje się do *Rerum Novarum*:

- praca
- własność prywatna
- prawo do zrzeszania się

W encyklice *Mater et magistra* m.in. porusza problemy uspołecznienia, współuczestniczenia pracowników we własności przedsiębiorstwa.

- Wskazuje problemy w rolnictwie i potrzebie wszechstronnej pomocy krajom ubogim. Papież zajmuje się też problemami demograficznymi i współpracy państw.

• W *Pacem in Terris* przedstawia prawa i obowiązki człowieka, charakteryzując współczesny świat: życie polityczne, stosunki międzynarodowe. Wzywa do budowania pokoju opartego na prawdzie, sprawiedliwości, miłości i wolności.

Paweł VI

- Konstytucją apostolską "Poenitemini" wprowadził obowiązujący wszystkich chrześcijan jednogodzinny post eucharystyczny.
- Zaaprobował utworzenie stałego diakonatu dla świeckich.
- Wprowadził nowe przepisy do roku kościelnego i nowy kalendarz liturgiczny
- Przemawiał na plenarnej sesji Zgromadzenia Organizacji Narodów Zjednoczonych 4/10/1964
- W encyklice *Humanae vitae* odrzucił stosowanie środków antykoncepcyjnych i aborcję. Uznał za niezgodne z nauką katolicką związki pozamałżeńskie i kontakty homoseksualne;
- **Populorum progressio** - została nazwana traktatem na temat prawa do rozwoju narodów ubogich.

Jan Paweł II

- W 1983 r. promulgował odnowiony "Kodeks Prawa Kanonicznego", a w 1992 nowy "Katechizm Kościoła Katolickiego".
- Podkreślał godność każdego człowieka i wynikającą z tego potrzebę poszanowania praw człowieka.
- Do najważniejszych encyklik społecznych wydanych przez Jana Pawła II należą: *Laborem exercens*, *Sollicitudo rei socialis*, *Centesimus annus*. Kwestiom moralnym poświęcona jest też encyklika *Veritatis splendor*.

Encykliki społeczne Jana Pawła II

Laborem exercens:

- Zostały poruszone: teologiczne aspekty pracy i wzajemne odniesienia pracy i kapitału oraz uprawnienia ludzi pracy.

Sollicitudo rei socialis:

- Odwołanie do *Populorum Progressio*.
- Przedstawienie konstrukcji „cywilizacji miłości”.

Centesimus annus:

- Odwołanie do *Rerum Novarum*, podkreślenie sytuacji po załamaniu się systemu komunistycznego w Europie Wschodniej.
- Papież poddaje krytycznej analizie system kapitalistyczny, który jawi się wielu jako jedyny możliwy do realizacji system społeczno-ekonomiczny.